

Опит за възраждане на българското фъстъкопроизводство

Автор(и): гл. ас. д-р Иван Алексиев, от ИРГР в Садово

Дата: 28.10.2021 *Брой:* 10/2021

Фъстъците са сравнително нова култура за България. Те произхождат от Южна Америка, изключително топлолюбиви са и в света масово са разпространени в страните с тропичен и субтропичен климат. В България за първи път те са засети от Ангел Димчов в с. Куртово Конаре през 1896 г. Скоро се разпространяват и в района на Садово, а първите научни изследвания с тази култура провежда Костантин Малков, основоположник и патрон на Института по растителни генетични ресурси. Установява се, че почвено-климатичните условия в района на Садово са най-подходящи за отглеждане на фъстъци, които изискват леки, песъчливи и задължително поливни почви. Частично разпространение получават и в Петричкия регион, а за лични нужди се отглеждат в цялата страна. В ИРГР Садово от началото на

миналия век започва да се работи и по селекцията и агротехниката им. В края на 20-ти век тук са създадени ранозрелите сортове 26-09, Калина, Кремена и др., които са приети много добре от българите и на всеки пазар се виждат табелки „Садовски фъстък“. Площите с тази култура по това време надхвърлят 100 000 da. След промените през 1989 г. започна масов внос на фъстъци на много ниска цена, което срива българското производство, като се запази в известна степен само в района на гр. Садово.

До скоро се считаше, че България е северната граница на тази ценна и интересна култура, а нашата страна бе основен производител в Европа. С промените на климата и няколкото по-топли лета в Западна Европа интереса към фъстъците нарасна и през последните години семена от нашите сортове за изпитване и производство се продават в Австрия, Германия, Швейцария, Унгария, Украйна, Португалия, Франция, а в Италия те вече са трайно настанени.

Фъстъците са бобова култура, която освен с ценните си хранителни качества, се слави като отличен предшественик, а в рамките на европейските програми получава и допълнително финансиране във вид на субсидия за отглеждане на протеинови култури. В света са разпространени масово два типа фъстъци. Тип Вирджиния, които се отличават с дълга вегетация, високи добиви, стелец се хабитус, равномерно разположение на плодовете и по-едра ядка. Те са и най-масово разпространените в света. Другият тип са Валенция, към които спадат и българските сортове. За тях е характерна ранозрелостта, което позволява те да се отглеждат и в по-северни региони, изправения хабитус на растенията, компактното разположение на плодовете и най-вече значително по-добрите вкусови качества. Садовските фъстъци се отличават с много къса вегетация, отлична устойчивост на болести, а с най-новите сортове повишиха значително продуктивността и едрината си. Постепенно се решава и един от най-големите проблеми при тази култура – ръчният труд и високата себестойност, като всички операции при отглеждането им вече са напълно механизирани. Друг проблем при тази култура у нас си остава големия внос, за съжаление, на сравнително нискокачествени фъстъци от Китай, Аржентина и някои страни от Африка на ниски цени. Те се използват основно в преработвателната промишленост за вафли и други продукти покрити с шоколад, където качеството на суровината не е от първостепенно значение.

От научна гледна точка с тази култура у нас, а може да се каже и в Европа, се работи само в ИРГР Садово, а през последните години и в частната фирма „Семенарска къща Садово“. Любовта към фъстъците и желанието за техния просперитет обедини усилията им и на 21.09.2021 г. те организираха първия в България „Открит ден на садовския фъстък“. Поканени бяха много производители, преработватели и журналисти. Основната цел на събитието бе запознаването на фермерите с

възможностите на тази култура, с предимствата ѝ, с ценните ѝ качества, със селекционните постижения и най-вече с навлизането на техниката при отглеждането ѝ. Форумът бе открит от доц. Катя Узунджалиева – Директор на ИРГР Садово, а приветствия отправиха Светлозар Драгушев – Управител на Семенарска къща Садово и проф. Мартин Банов - Председател на ССА. Последва посещение на семепроизводния участък на сорт Лотос създаден в семенарската къща. Това е сорт за който е известно, че дава високи добиви, а притежава най-оскъдната листна маса. Извършена бе и демонстрация на механизирано вадене на фъстъците от почвата, което събуди голям интерес в присъстващите, които знаеха, че този процес до преди няколко години беше изцяло ръчен, много трудоемък и оскъпяващ производството. Посетени бяха и научните полета при фъстъците на ИРГР Садово. Там доц. Станислав Стаматов запозна присъстващите със сортовете Кремена, Орфей, Калина и Цветелина.

Сорт Кремена е национален стандарт известен с високата си устойчивост на болести, преобладаващите плодове с по две ядки с винено червен цвят без шарки по тях и голям потенциал за добив. Той е изключително подходящ за промишлено печене на линия, поради голямата изравненост на семената. Сорт Орфей е единственият български сорт със светла окраска на ядката популярна в международната класификация като „pink“ цвят. Откроява се с едра ядка, много приятен вкус и високо съдържание на витамин Е. Сорт Калина е най-популярният сорт в България. Притежава плодове които са с 1, 2, 3 и дори 4 и 5 ядки, които в ограничен процент са с типично прошарване (напукване на ципата) характерно само за българските сортове в световната селекция. Сорт Цветелина е най-ранозрелият наш сорт, отличаващ се с много едра, ярко червена ядка и висок процент напукване на ципата. Представен бе и най-новия кандидатсорт Адата, който в момента е в официално сортоизпитване в ИАСАС и на който се възлагат големи надежди.

Показан бе и прикачния фъстъкокомбайн с който след изсъхването на плодовете до 11-12 % влага, се прибират механизирано, с което ръчния труд напълно отпада при тази култура. На проведената на полето дискусия бяха зададени множество въпроси, както за агротехниката на фъстъците, така и за интереса към тази култура от страна на производителите и търговците, на които получиха компетентен отговор от специалистите. Накратко бе коментиран и въпроса за новите сортове сусам годни за механизирано отглеждане. Откритият ден завърши с обсъждане възможностите за увеличаване на площите при тези ценни култури и дегустация на различни сортове фъстъци.